Fundaţia Europeană pentru Îmbunătăţirea Condiţiilor de Viaţă şi de Muncă

Sănătatea şi starea de bine la locul de muncă: un raport bazat pe cel de-al cincilea Sondaj european privind condiţiile de muncă

Rezumat

Introducere

Sănătatea şi starea de bine sunt dimensiuni esenţiale ale dezbaterii politice pe tema îmbunătăţirii condiţiilor de viaţă în societate. Sănătatea şi starea de bine au o valoare intrinsecă şi sunt fundamentale pentru conceptul progresului individual şi al funcţionării societăţii umane datorită legăturii lor directe cu aspecte cum sunt participarea , productivitatea şi sustenabilitatea forţei de muncă. Raportul analizează relaţia dintre muncă, sănătate şi stare de bine, pe baza constatărilor menţionate în cel de-al cincilea Sondaj european privind condiţiile de muncă (European Working Conditions Survey – EWCS), realizat de Eurofound.

Munca este esenţială pentru starea de bine a unei persoane, atât pentru că generează un venit, cât şi pentru că reprezintă un mijloc de promovare socială mai bună. Munca şi starea de bine sunt strâns legate între ele deoarece o calitate bună sau rea a condiţiilor de muncă are un impact direct asupra calităţii vieţii unui individ. De asemenea, munca este crucială pentru sănătate din cauza factorilor de risc specifici la locul de muncă aceştia putând duce la accidente şi boli profesionale, boli legate muncă sau consecinţe asupra sănătăţii pe termen lung.

Contextul politicilor

Sănătatea şi starea de bine la locul de muncă sunt elementele cheie ale strategiei Europa 2020 pentru creştere, competitivitate şi dezvoltare durabilă. O economie sănătoasă depinde de o populaţie sănătoasă. Fără aceasta, angajatorii pierd din nivelul de productivitate a lucrătorilor, iar cetăţenii sunt lipsiţi de o potenţială longevitate şi calitate a vieţii. Acest lucru este deosebit de important având în vedere dezbaterea în curs privind îmbătrânirea demografică a populaţiei europene.

Garantarea dreptului tuturor persoanelor la muncă şi asigurarea faptului că persoane cu stare de sănătate diferită pot desfăşura activităţi remunerate au constituit un obiectiv stabilit de statele membre ale UE atât în strategia de la Lisabona, cât şi în strategia Europa 2020. Măsurile politice şi legislaţia europeană primară recunosc importanţa păstrării sănătăţii şi securităţii lucrătorilor, precum şi menţinerea stării de bine a acestora. Directiva 89/391/CEE privind punerea în aplicare de măsuri pentru promovarea îmbunătățirii securității și sănătății lucrătorilor prevede că munca trebuie adaptată la indivizi şi nu invers.

Atât depresia, cât şi stresul legat de muncă sunt obiectul unei atenţii sporite deoarece pot duce la scăderea nivelului de stare de bine şi, în cele din urmă, la incapacitate de muncă. În 2004, partenerii sociali de la nivelul UE au încheiat un Acord-cadru european privind stresul la locul de muncă pentru a identifica, preveni şi gestiona problemele aferente stresului legat de muncă. În 2008, Comisia Europeană, împreună cu partenerii sociali relevanţi şi părţile interesate, au semnat Pactul european pentru sănătate psihică şi starea de bine, subliniind importanţa sănătăţii psihice şi a stării de bine pentru o Europă puternică şi competitivă.

Principalele constatări

- Starea de sănătate slabă este menţionată de 2,5 % din lucrătorii europeni, în timp ce 47 % raportează mai mult de două probleme de sănătate, cu o legătură puternică între dimensiunile fizică şi psihică.

- În total, 60 % din lucrătorii care declară o stare de sănătate foarte bună sau bună sunt încrezători în capacitatea lor de a desfăşura aceeaşi activitate la vârsta de 60 de ani, în timp ce proporţia este semnificativ mai scăzută în rândul celor cu o stare de sănătate slabă.

- Calitatea locului de muncă este corelată strâns şi în mod pozitiv cu starea de bine. Printre numeroasele dimensiuni ale acesteia, calitatea intrinsecă a locului de muncă şi perspective de carieră (siguranţa locului de muncă, avansarea în carieră, calitatea contractului) au cel mai mare impact asupra stării de bine. Pe măsură ce calitatea muncii se deteriorează, variabilitatea stării de bine creşte substanţial: dacă indivizii se

confruntă cu o slabă calitate a condiţiilor de muncă, pot apărea diferenţe foarte mari în , capacitatea lor de rezistenţă.

- Lucrătorii necalificaţi şi cei din domeniile transporturi, hotelier şi industrie raportează condiţii de muncă foarte solicitante şi un control insuficient al propriei activităţi. Indivizii care se confruntă cu aceste condiţii de muncă „deosebit de solicitante” raportează cel mai scăzut nivel de stare de bine. Sprijinul social oferit de colegi este principalul factor care îi ajută să reziste.

- Printre indicatorii asociaţi în principal cu un nivel scăzut de sănătate şi stare de bine se numără orele de muncă atipice/variabile, întreruperile disruptive, expunerile la restructurări, pericole de mediu şi lipsa siguranţei locului de muncă. Aspecte pozitive precum sprijinul, „recompensele” (sentimentul unei remuneraţii corecte şi al oportunităţilor de avansare în carieră) şi competenţele reprezintă factori protectivi importanţi.

- La polul negativ al dimensiunii mediului de lucru psihosocial se află lucrătorii din transport şi construcţii. Statutul profesional şi genul au, de asemenea, un impact semnificativ.

- Utilizând indicele stării psihice de bine (WHO-5) desemnat de Organizaţia Mondială a Sănătăţii ca măsură a stării emoţionale şi psihologice de bine, 23 % din lucrătorii din Europa raportează niveluri scăzute ale stării de bine şi trebuie examinaţi pentru a se stabili dacă suferă de depresie, iar 6 % sunt probabil deja afectaţi de depresie, procentul femeilor fiind mai scăzut decât cel al bărbaţilor.

- Aproximativ 40 % dintre lucrătorii din Europa raportează că au absentat de la locul de muncă pe motive de boală. Absenţele sunt în mod considerabil mai numeroase pe măsură ce creşte siguranţa/protecţia locului de muncă, ceea ce reprezintă un indiciu al unui posibil comportament oportunist în rândul lucrătorilor. De asemenea, absenteismul creşte odată cu factori psihosociali asociaţi stării de bine scăzute la locul de muncă (agresivitatea, discriminarea, solicitările emoţionale).

- În total, 41 % din bărbaţi şi 45 % din femei au raportat că au lucrat atunci când erau bolnavi („prezenteism”) cel puţin o zi în ultimele 12 luni. Acest fenomen este mai frecvent în rândul lucrătorilor „cu guler alb”, cu înaltă calificare, dedicaţi locului de muncă şi care se bucură de o mai mare autonomie şi implicare în propria activitate. Corelaţia pozitivă cu expunerea la intensitatea muncii, abuzurile verbale sau discriminarea, manipularea de substanţe chimice, posturile incomode şi munca în ture pare să indice că prezenteismul creşte şi din cauza mai multor condiţii nefavorabile de muncă.

Recomandări privind elaborarea politicilor

- Intervenţiile în materie de politici în domeniul sănătăţii, stării de bine şi securităţii lucrătorilor pot avea un impact semnificativ dacă se concentrează asupra calităţii încadrării în muncă, mediului de lucru psihosocial şi factorilor organizaţionali.

- Calitatea locului de muncă este considerată un element esenţial pentru lucrători, cu o influenţă puternică asupra stării lor de bine. O calitate slabă locului de muncă determină niveluri îngrijorător de scăzute ale stării de bine pentru indivizii cu o capacitate mai mică de rezistenţă. Obiectivul politicilor ar trebui să depăşească raportul mediu dintre muncă şi starea de bine şi ar trebui să vizeze o serie de situaţii individuale.

- Sănătatea fizică şi psihică, precum şi securitatea la locul de muncă sunt foarte puţin asociate cu dimensiunile tradiţionale în jurul cărora pare să se orienteze dezbaterea, precum industria, mărimea întreprinderii sau chiar tipul contractului de muncă. Principala diferenţă este între locurile de muncă necalificate şi cele calificate; principalele asocieri apar între mediul de lucru psihosocial şi factorii determinanţi de ordin organizatoric. Odată ce aceştia sunt luaţi în considerare, chiar şi diferenţele între ţări par să dispară.

- În legătură cu mediul de lucru psihosocial şi factorii de ordin organizaţional, multitudinea situaţiilor individuale ar trebui, de asemenea, să fie un obiectiv al politicilor: lucrătorii manuali cu un nivel scăzut de calificare vor fi probabil cei care vor beneficia cel mai mult de îmbunătăţirile locurilor de muncă şi de un mediu de lucru care le oferă mai mult sprijin.

- Nivelul scăzut de stare de bine şi de sănătate au un cost social ridicat în termeni de absenteism şi prezenteism. Condiţiile de muncă au un rol care depăşeşte legătura lor cu starea de bine şi de sănătate: condiţiile bune de muncă indică nu doar o stare de sănătate mai bună, dar şi un comportament mai puţin oportunist în cazul absenteismului şi o incidenţă mai mică a prezenteismului.

Informaţii suplimentare

Raportul *Health and well-being at work: A report based on the fifth European Working Conditions Survey* (*Sănătatea şi starea de bine la locul de muncă: un raport bazat pe cel de-al cincilea Sondaj european privind condiţiile de muncă*), este disponibil la adresa http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1302.htm

Pentru mai multe informaţii contactaţi-o pe Agnès Parent-Thirion, director de cercetare, la adresa de e-mail apt@eurofound.europa.eu